

Nemzeti
Közszolgálati Egyetem

CSEMÁNÉ VÁRADI ERIKA – RÓTH ERIKA

Büntetőpolitika, bűnmegelőzés

Budapest, 2014

A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Szerző:

© Csemáné Váradi Erika – Róth Erika 2014

Kiadja:

© NKE, 2014

Felelős kiadó:

Patyi András
rektor

Tartalom

1. Bevezető gondolatok.....	5
A bűnmegelőzés történetéről dióhéjban	5
2. A kriminálpolitika	7
2.1 Fogalma	7
2.2 Alapelvek	7
2.3 Területei.....	7
Kriminálpolitika – büntetőpolitika.....	8
2.4 Kriminálpolitika a XXI. században	8
3. Bűnmegelőzési politika.....	11
Büntetőpolitika és bűnmegelőzési politika.....	11
3.1 Bűnmegelőzési politika – bűnmegelőzés	11
3.2 Jellemzői	12
3.3 A bűnmegelőzési politika megvalósulásának lehetőségei, csoportosítása	12
3.4 A bűnmegelőzés aktuális irányai	13
Jó gyakorlatok	14
3.5 A bűnözés	15
Fogalma	15
A bűnözés okai	15
4. Büntetőpolitika	18
4.1 Fogalma	18
4.2 A büntetőpolitika megvalósulása – a büntető-igazságszolgáltatás	18
4.3 Az eljárás egyszerűsítését, gyorsítását szolgáló megoldások	19
4.4 Differenciált elbírálás	20
4.5 A sértett szerepének változása	21

Az ország első modern bűnmegelőzési koncepciója, a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája¹ óta töretlen a hazai szakmapolitikai felfogás a tekintetben, hogy a bűnözés megelőzésében az állami szervezeteknek és társadalmi szervezeteknek, a civileknek és az egyes egyéneknek, végső soron a társadalom egészének szerepe van. Mind az állam, a közigazgatási szervek működését meghatározó alpdokumentumok, mind a témakört érintő szakmai iránymutatások kihangsúlyozzák, hogy a közbiztonság kérdése, a társadalmi rend biztosítása olyan alapvető érdek, amelyben valamennyi állami szervnek feladatai vannak. Nem változott a szakmai álláspont azzal kapcsolatban sem, hogy e feladatok minél eredményesebb végrehajtása érdekében az érintett állami intézményekben, a közigazgatásban dolgozókat tájékoztatni kell a bűnmegelőzés fontosságának, társadalmi hasznosságának tényéről, a munkájuk során hasznosítható bűnmegelőzési technikákról. A cél nem csak az, hogy a szakemberek előtt ismertek legyenek a bűnmegelőzés kapcsán őket terhelő feladatok, hanem az is, hogy mindennapi kötelezettségeik teljesítésén túli munkájukat is hassa át a bűnmegelőzési szemlélet.

1 A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X. 28.) OGY határozat volt az első komplex, a bűnmegelőzést a társadalompolitika részének tekintő koncepció. Hazánk második bűnmegelőzési stratégiája a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023) szóló 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat.

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

Egy embert, így a normasértő személyt is számos hatás ér élete folyamán, amely befolyásolja személyiségét, értékrendjét, és ezen keresztül a bűnözéssel kapcsolatos felfogását. Ugyanakkor egy konkrét jogsértés megvalósulásakor más tényező is szerephez juthat, így az aktuális lelkiállapoton túl például az adott helyzet sajátos körülményei. A bűncselekmény okán sérelmet szenvedő fél oldaláról többnyire nincs jelentősége annak, hogy a pofonok és ütések, amelyeket egy eldurvult közlekedési vita hevében kapott, milyen életvitelű féltől származnak. A fájdalom, a monokli a szem alatt, az utca „közönsége” előtti nyílt megaláztatás, a felesége és gyermeke szemében a meggyötört apai arc láttán megjelenő ijedelem, biztonságérzetének súlyos megtörése, vagy az a félelem, amely a vezetéstől és a hasonló helyzetek átélésének esetleges jövőbeli lehetőségétől kialakul benne – mind olyan negatív változás, amellyel a sértettnek jórészt egyedül kell megküzdenie. Ezt csak részben enyhítheti, ha tudja, hogyan kerülhetett sor minderre. A cselekmény jogi minősítése szempontjából – például, hogy garázdaság, testi sértés és/vagy valamilyen közlekedési bűncselekmény történt – az elkövető személyiségrajza szintén nem releváns kérdés. Ha azonban arra vagyunk kíváncsiak, hogyan lehetne megelőzni egy hasonló helyzet kialakulását vagy újbóli bekövetkeztét, tudnunk kell, mely okok és körülmények vezettek ide; azaz az elkövető körülményeinek vizsgálatából kirajzolódó személyiség bizony jelentőséghez jut. Más eszközökhöz kell nyúlni, ha kiderül, hogy az elkövető egyebekben törvényes életmódot folytat, kiegyensúlyozott családi háttérrel rendelkező személy, akinek feszült idegállapota egyértelműen állásának elvesztése, illetve kilátástalannak érzett jövője miatti kétségbeesésére és az anyagi helyzettel való megbirkózás esetleges sikertelensége miatti rettegésére vezethető vissza. Megint más eszközöket igényel, ha a bántalmazó fél már több alkalommal állt a bíróság előtt garázda viselkedése miatt, s az eljárás során megállapítást nyert az erőszakkal szembeni toleranciája, annak konfliktuskezelési eszközként való elfogadása és alkalmazása.

A válaszkeresés során felvetődő legelső és legfontosabb kérdés az, hogy **hol húzódnak a bűnmegelőzés határai**. Így például elegendő-e, ha az utóbbi esetben már bűnismétlőnek tekintendő elkövetővel szemben a Büntető törvénykönyvben meghatározott szabadságelvonó szankció kerül alkalmazásra, avagy ezen túlmutatva, szükséges öt például agressziókezelő tréningen való részvételre kötelezni, vagy a büntetés-végrehajtás során egyéb személyiségfejlesztő, illetve a társadalmi beilleszkedés sikerességét fokozó programba is bevonni. Ha az általános szakmai meggyőződés szerint a büntetés lényege a megtorlás, s a személy elleni erőszakot gyakorlókkal szemben kellő szigorral való fellépés, akkor az alkalmazandó jogkövetkezmény a szűken vett büntető-igazságszolgáltatási eszközök körén belül marad. Ha azonban a szakmai álláspont szerint a megtorlás, a társadalomból való kiemelés önmagában még nem elegendő a szabadulás utáni – vagy akár a végrehajtás alatti – újabb erőszakos cselekedettől való visszatartáshoz, abban az esetben a büntető-igazságszolgáltatáson kívüli eszközök is alkalmazásra kerülnek.

A bűnmegelőzés történetéről dióhéjban

Az emberi társadalmak története során folyamatosan változott az azzal kapcsolatos felfogás, hogy hogyan kell tekinteni egy, a fennálló jogszabályokkal, normákkal szembehelyezkedő magatartásra; hogy valójában mi a bűn és annak büntetése; hogy létezik-e, létezhet-e eredendő bűn, s ki és milyen formában jogosult azt számon kérni.

Kezdetben a szabályokat hozó és büntetést gyakorló uralkodó ezen jogát az istenektől származtatták. Később, egészen a XVIII. század végéig, számos más – elsősorban filozófiai síkon nyugvó – magyarázatát adták a büntetőhatalom legitimitásának (például az állam és polgárai közötti megállapodásból, ún. társadalmi szerződéséből levezetve azt)². A XX. században általánosan elfogadottá vált, hogy a **büntetés jogalapja** a közösség, a társadalom érdekeinek védelme, valamint azok a célok, amelyeknek az elérését a büntetés alkalmazásától remélik. Attól függően azonban, hogy a szakemberek ezt miben látják, eltérő irányok és megoldások alakultak ki. Az **abszolút büntetési elméletek** szerint a büntetés egyetlen célja és funkciója az igazságos megtorlás, azaz a bűncselekménnyel felborított társadalmi egyensúly helyreállítása. Képviselői hiszik, hogy az ember szabad akarattal rendelkezik, s nem lehetnek olyan befolyásoló tényezők vagy körülmények, amelyek ezt a szabadságot korlátozzák. Figyelemmel erre, csak a múltbeli jogsértő cselekményre koncentrálnak, ez határozza meg a büntetés mértékét. Ezzel szemben a **relatív büntetési elmélet** hívei úgy vélik, hogy a büntetés hasznossága a meghatározó, s kiszabásának célja a jövőbeni jogsértő magatartások megelőzése. Az ember valójában nem cselekszik szabadon, döntését számos – egyéni belüli vagy kívüli – tényező befolyásolja (pl.: neveltetése, örökletes adottságai, stb.). Ezért a jövőbe tekintésnél a hangsúly az elkövető személyén van, hisz a büntetésnek olyannak kell lennie, amely képes a konkrét személy bűnismétlését megelőzni. E két, markánsan ellentétes megközelítésmód ma is tetten érhető a XXI. század büntetőpolitikai irányzataiban.

2 Lásd erről részletesebben LAMM V. – PESCHKA V. (főszerk.): Jogi lexikon. KJK-Kerszöv, Budapest, 1999. 97-98. o.

A szabadság értékévé válásával, az emberi jogok térnyerésével a történelem során sokat változtak az alkalmazható büntetések is. A részben a vallomások kicsikarása, majd azt követően az elrettentés kiváltása érdekében alkalmazott válogatott kínzások³ térnyerésének megértéséhez az emberi természetén túl az adott kor társadalmának komplex ismerete is szükséges. A bűnös ember szóra bírását vagy cselekedete megtorlását célzó módszerek egy része rettentő fájdalommal járt (pl.: macskakampó, madzagnyeletés), míg például a távol-keleti eredetű, a jéghideg víz leborotvált fejbőrre történő ütemes csöpögtetését jelentő kínzásnem az emberi psziché sérülékenységét használta ki. S bár napjainkra nemzetközi egyezmények egész sora védi az emberi jogokat, a szabadságától megfosztott vagy büntetőeljárás alá vont személyeket, ma is van a világnak olyan területe, ahol egyes ősi büntetésékelt (pl.: megkövezés) a nép még mindig gyakorol.

Úgy tűnik, hogy az emberi társadalmak korai szakaszának a szankcióalkalmazást meghatározó szabályai nem tűntek el teljesen, hiába fejlődött a jogtudomány. Még a római jog⁴ is ismerte a tálío-elvet, amelynek értelmében a jogsértés elkövetőjét ugyanolyan sérelemmel sújtották, mint amilyet okozott. S bár a „szemet szemért” megközelítésmódot a modern jogállamok régóta elutasítják, sőt, bűncselekménynek (pl.: önbíráskodásnak, emberölésnek, stb.) tekintik, ma is találunk – még Európán belül is – olyan népcsoportokat vagy szubkultúrákat, ahol a környezet erős elvárásaként él a vérbosszú hagyománya.⁵

Az, hogy a megelőzés kérdése a büntetéssel összefüggésben merült fel, jól jelzi, hogy kezdetben a bűnmegelőzés és a büntetőjog, a büntető-igazságszolgáltatás és a büntetőpolitika összekapcsolódott. Napjainkban azonban a bűnmegelőzés kilép e keretek közül, s önálló területként jelenik meg a kriminálpolitikán belül.

1. *Mi a büntetés jogalapja? Milyen büntetési elméleteket ismer?*

.....

.....

.....

.....

2. *Mit jelent a kriminálpolitika fogalma és milyen két fő típusa ismert?*

.....

.....

.....

.....

3 Lásd részletesen: T.d. Bosque: Kínzások és kivégzések története. A spanyolcsizmától a vasszűzön át a karóbahúzásig. Vagabund Kiadó, Budapest, 2002.

4 A mai Olaszország területéről indulva országok sokaságát meghódító Római birodalmat átítató, az Európa kontinentális részének jogi kultúráját meghatározó római jog két kiemelkedő korszakaTizenkét táblás törvények (Kr.e. 451-450) – Iustinianus császár uralkodása idején lezajlott kodifikációs munkák (Kr.u. 534)

5 Az Észak-Albániában ma is alkalmazott ősi szokásjog, a Kanun, pontosan meghatározza a vérbosszú, azaz a gjak, gjakmarrije eseteit és végrehajtási módját, amelyre az áldozat családja jogosult. Korábban elvárás volt, hogy a vérbosszúra nappal, a település főutcáján, szemtől-szemben kerüljön sor, lőfegyver alkalmazásával. Fontos, hogy előtte az áldozatot a nevének szólítsák. Az elkövető feladata ezt követően az áldozat rokonainak értesítése, a holttest hozzájuk történő elszállítása. Ezen túl a Kanun szabályozza a családon belüli gyilkosság eseteit és az alkalmazandó büntetést is. Míg a klasszikus vérbosszú csak az ellenséges klán férfitagjai ellen megengedett, a családon belüli gyilkosság a feleség illetve az anya ellen is irányulhat. Ekkor azonban a megölt nő saját korábbi családját (szüleit, testvéreit) nem terheli a vérbosszú kötelezettsége, hanem egy közvetítő vagy kezes bevonásával kerül sor a békekötésre. In: Jójárt B. Gy.: A büntetés-végrehajtási bírói eljárásjogi szabályai nemzetközi kitekintésben. Doktori értekezés. PTE, Pécs, 2012. 199.o.

2. A KRIMINÁLPOLITIKA

A kriminálpolitika célja annak meghatározása, hogyan lehet a társadalom érdekében a legeredményesebben fellépni a bűnözéssel szemben. A követendő irányok és alkalmazandó eszközök körének kijelölésekor a kriminálpolitika azonban nem csak és nem elsősorban a büntető-igazságszolgáltatási rendszerre fókuszál, hanem számos más tudományterületet is bevon céljának elérésébe.

2.1 Fogalma

Ennek megfelelően a **kriminálpolitika** alatt **azon állami intézkedések összességét** értjük, **amelyek a bűnözés megelőzésére és leküzdésére irányulnak.**

Figyelemmel a büntetési elméletek két markánsan különböző irányára, a kriminálpolitikának is két, jellemzőiben jól megkülönböztethető típusa alakult ki: (1) a **represszív**, azaz megtorló jelleget kiemelő, illetve (2) a **preventív**, az elkövetőt, mint a szocializációs folyamatban csorbát szenvedett személyt kezelő szemléletű kriminálpolitika.

Előbbi elsősorban a szigorú büntetések (alapvetően szabadságvesztés) kilátásba helyezésével kívánja elrettenteni a potenciális elkövetőket a jogsértő magatartások megvalósításától, míg az utóbbi azokat a jogintézményeket preferálja (mint például az elterelést, a mediációt, a tettes-áldozat egyezséget, a feltételes elítélést), amelyek bizalmat szavaznak a bűnelkövetőnek, és lehetőséget adnak számára, hogy bizonyítson; ugyanakkor a szabadságelvonással járó jogkövetkezményeket (azok negatív hatása miatt) törekszik mellőzni.

A **kriminálpolitika nem azonos a büntetőpolitikával**; több szempontból is jóval tágabb fogalom. A kriminálpolitika – a szociálpolitika mellett – a társadalompolitika része, és magába foglalja a büntetőpolitikát.

2.2 Alapelvek

A kriminálpolitikának, amely a bűnözéssel szembeni fellépés útjait jelöli ki, be kell tartania bizonyos határokat és kereteket; azaz, az alkalmazandó eszközök és módszerek nem rendelkezhetnek az eredményesség mindenáron való elérésének célja (vagy elvárása) alá. A **bűnözés kezelését, megelőzését célzó tevékenység** legfontosabb **korlátja** az alkotmány (házánkban az **Alaptörvény**). A **büntetőjogi beavatkozásnak** egy jogállamban két feltételnek kell megfelelnie: a **szükségességnek** és az **arányosságnak**. Az emberi jogok korlátozását is jelentő szankció-alkalmazásra tehát csak akkor kerülhet sor, ha az – más eszköz nem lévén – szükséges, és csak olyan mértékben, amennyiben az a jogsérelemre figyelemmel arányos.

Az alkotmányos elvek prioritásával összefüggésben említendő meg a **humanitás elve** is. A kriminológiai „emberfogalom” azonban többet jelent az „elkövető is ember” megközelítésnél. Az emberi jogok védelme korlátját jelenti az állam büntetőhatalmának, s nincs olyan alkalom, amikor ez az elsőbbség kétségbe vonható lenne. Az emberi jogok tiszteletén alapuló humanitás kifejezésre kell jusson az állam bűnözéssel kapcsolatos megnyilvánulásai mindegyikében, legyen szó a tettessel való bánásmódról vagy az áldozatok védelméről, kártalanításáról.⁶

További fontos kriminálpolitikai alapelv a **koherencia** és a **racionalitás**. A kriminálpolitika egyes elemeinek nem csak egymással, de a kriminálpolitikának a társadalompolitikával is összhangban kell állnia. Ugyanakkor elvárás, hogy a kriminálpolitikai döntések egy jól követhető logikai rendszerbe illeszkedve szülessenek meg, indokolásuk során érvrendszerük érthető, és az általános elfogadott jogpolitikai elveken nyugvó legyen.

2.3 Területei

Hazánkban a kriminálpolitika a **büntetőpolitikán** túl felöleli a **bűnüldözési politikát**, a **bűnmegelőzési politikát** és az **áldozati politikát**.

⁶ LIGETI K.: Kriminálpolitika. In: Borbíró A. – Kerezi K.: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. IRM, Budapest, 2009. 63-65. o.

A kriminálpolitika tehát több alrendszerre bontott. Ez teszi lehetővé, hogy megfelelően tudjon reagálni az adott társadalom különböző területein megjelenő vagy a bűnözéssel elkövetőként, áldozatként stb. érintkező állampolgárok problémáira. Ezen jellemzője alapján beszélhetünk **differenciált kriminálpolitikáról**.

Ennek fontosságát a nemzetközi dokumentumok is kiemelik, amikor például rögzítik, hogy: „[m]inden tagállamnak rendelkeznie kell egy olyan koherens és racionális kriminálpolitikával, amely a bűnözés (társadalmi és szituációs) megelőzésére, a büntetőjogi reakciók individualizálására, a szabadságelvonással járó szankciók alternatíváinak biztosítására, az elkövetők társadalmi reintegrációjára és az áldozatnak biztosított segítségnyújtásra irányul”.⁷

Kriminálpolitika – büntetőpolitika

Míg a kriminálpolitika tehát minden olyan állami intézkedést átfog, amely széles eszközrendszer bevonásával a bűnözés megelőzését, leküzdését kívánja elérni, addig a **büntetőpolitika** csak a **büntető-igazságszolgáltatási rendszer kialakításával, működtetésével kapcsolatos elvekre és irányokra** koncentrálna.

Ugyanakkor az, hogy az aktuális kriminálpolitika mennyire támaszkodik a büntetőpolitikára, jelentősen függ attól, hogy a kriminálpolitika mely típusa a meghatározó az adott országban. Ha az európai vagy az amerikai folyamatokat vizsgáljuk, akkor egyértelműen más szerep jut a büntető-igazságszolgáltatásnak a korai beavatkozást célzó, a területi bűnmegelőzést preferáló kriminálpolitikában, illetve abban, amely a bűnmegelőzést a büntető igazságszolgáltatáson keresztül kívánja megvalósítani.

2.4 Kriminálpolitika a XXI. században

Az országok maguk alakítják saját kriminálpolitikájukat. Így a nemzetállamok különböző eszközöket, módszereket hoznak létre és alkalmaznak. Ennek ellenére a kriminálpolitikát érintő alapkérdések mentén jól kirajzolódóan két eltérő irány van jelen.

A **kriminálpolitikának** céljai elérése során döntést kell hoznia a tekintetben, hogy **mennyire kívánja védeni az egyént az állami büntetőhatalommal szemben**.⁸ Ha az egyén, illetve jogainak, értékeinek a védelme meghatározó, a büntetőjogot csak a legsúlyosabb támadások és a közérdek sérelme esetén, mintegy ultima ratio-jelleggel, azaz végső megoldásként vonhatja be a bűnözés visszaszorítása érdekében folyó tevékenységébe. Ezt a megoldást nevezi Nils Jareborg svéd kriminológus **defenzív-modell**nek. Ezzel szemben azok az államok, amelyek az egyén védelmet háttérbe szorítják az állami büntetőhatalommal szemben, lehetőséget adva ezzel a büntetőjognak, hogy a felmerülő társadalmi problémákra saját eszközrendszerével, például új bűncselekmények törvénybe iktatásával azonnal reagálhasson, az **offenzív-modell**t képviselik. A XXI. században az államok – bár eltérő hangsúlyokkal, de – mindkét modellt követik kriminálpolitikájukban.

E modellek megtestesülését jól szimbolizálják a **kriminálpolitikák fejlődési irányai**, amelyek akár az egyes elkövetői csoportokkal szembeni fellépés konkrét eszközrendszerére is kihatnak. Így például a fiatalok elkövetők vonatkozásában:

- a **treatment-szemlélet** a bűnelkövetést veszjelzésnek tekinti, egy segélykiáltásnak a fiatalok részéről a társadalom felé; a szemlélet megerősödése még a büntető-igazságszolgáltatáson belül is a nevelési célt közép-pontba helyező modellek kialakulásához vezetett, amely a fiatalok elkövetőkre vonatkozó önálló büntetőjogi, -eljárásjogi és büntetés-végrehajtási szabályozást eredményezett. A büntetőjogi felelősségre-vonhatóság feltétele a beszámítási képességen túl a kellő érettség; a fiatalok elkövetőt az eljárásba kerülésétől kezdve támogatják; az alkalmazható reakció-lehetőségek köre tág, megengedve ezzel a széleskörű egyéniesítést és differenciálást, az eljáró hatóság (ügyészség, bíróság) elsősorban nevelő jellegű intézkedéseket alkalmaz (pl.: Németország, Ausztria, stb.).
- ezzel ellentétes az a szemlélet, amely a fiatalokkal szembeni eredményes fellépést az elrettentésben, és a fiatalokra jellemző magatartások (pl.: lépcsőházban való gyülekezés, bandázás) minél szélesebb körének tilalmazásában látja. A normasértő magatartásokkal szembeni **zéro-tolerancia**, a **”law and order”** (jog és rend) kriminálpolitikai **megközelítés** olyan jogtechnikai megoldások kialakulását eredményezi (pl.: USA),

⁷ Európa Tanács R(96)8. sz. ajánlása a büntetőpolitikáról az átalakulóban lévő Európában.

⁸ JAREBORG N.: Criminalization as Last Resort (Ultima Ratio). In: Ohio State Journal of Criminal Law 2004/2. pp 521-534. On-line: http://moritzlaw.osu.edu/osjcl/Articles/Volume2_2/Symposium/Jareborg-PDF-3-17-05.pdf (2011.10.21.) Az elméletet ismerteti például: Ligeti K.: Kriminálpolitika. In: Borbíró Andrea – Kerecsi Klára (szerk.): A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve. I. IRM, Budapest, 2009. 78.o.

amely már a legkisebb jogsértésre, a leggyorsabban, a legszigorúbb büntetőjogi válasz adását teszi lehetővé. Ez elvezethet akár évszázados (pl.: a fiatalkorúak bíróságának önállósága) alaptételek megkérdőjelezéséig, vagy – az alacsony büntethetőségi életkor miatt (7-10. életév) – igen fiatal elkövetők ügyeinek felnőtt bíróság elé utalásáig.

Jelentős fordulatot hozott a kriminálpolitikában is az a szemléletváltás, melynek hatására a figyelem az elkövetők helyett az áldozatok felé irányult. A **resztoratív megközelítés** célja az áldozatok érdekeinek előtérbe helyezése. A számukra nyújtandó jóvátétel lehetőségének megteremtése azonban a fiatalkorú elkövetők vonatkozásában is igen pozitív hatással bírt. Így vált lehetővé a fiatal erőteljesebb bevonása a folyamatba, a saját életének irányításával, cselekedetei következményeiért való felelősségvállalással kapcsolatos aktivitásának fokozása. Ugyanakkor ennek során partnerré, (pl.: Hollandiában nem csak szimbolikusan) szerződő féllé lép elő. Megéli a társadalom által felé sugárzott és megelőlegezett bizalmat, lehetőséget kap annak bizonyítására, hogy tud és képes másképp élni, jól dönteni és cselekedni. Mindezek együtt vezetnek a fiatalok kapcsán is a formális szankciókkal szemben kiemelkedően alacsony visszaesési rátához.⁹

1. *Melyek a kriminálpolitika alapelvei és működésének korlátai?*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. *Mit jelent a differenciált kriminálpolitika?*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9 Lásd erről részletesebben: CSEMÁNÉ VÁRADI E.: A gyermek- és fiatalkori bűnözés alapkérdései, különös tekintettel a serdülőkor pszichés sajátosságaira. In: Prof. Dr. Farkas Á. (szerk.): Tanulmányok a bűnügyi tudományok köréből. Doktori tanulmányok 3. Miskolc, 2013. 5-42.o.

3. *Mi a különbség a defenzív és az offenzív kriminálpolitikai modell között?*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. *Nevezze meg a kriminálpolitika fő fejlődési irányait! Emeljen ki egy jellemzőt, amely a fiatalkorú elkövetőkkel való foglalkozás során jól mutatja az irányok közti különbséget!*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. BŰNMEGELŐZÉSI POLITIKA

A kriminálpolitika alrendszerei közül napjainkra a legmeghatározóbbá a bűnmegelőzési politika vált. Ennek háttérében az áll, hogy a **közbiztonság kérdése** egyre több országban emelkedett a **politikai közbeszéd témájává**. „Szigorú büntetőjogot propagáló kommunikáció nélkül választás nem nyerhető.” – írja Nagy Ferenc professzor a nagypolitika és a média szorításában vergődő kriminálpolitikáról.¹⁰ Jó példa erre az USA, ahol a szigorú fellépést célzó „law and order” („jog és rend”) szemlélet előretörésére akkor került sor, amikor a bűnözés már csökkenő tendenciát mutatott. Egyre nagyobb a jelentősége azonban a közösségi biztonságérzet alakulásának, illetve annak, hogy a „büntetékiszabási gyakorlat szigorítása illetve a zero tolerancia elve ... kétségtelenül gyakorol a közvéleményre egyfajta megnyugtató hatást.”¹¹

A bűnmegelőzési politika fontosságát jelzi, hogy több nemzetközi illetve uniós dokumentum is foglalkozik vele¹²; sőt, 2000-ben az Európai Unió saját (közös) **Európai Bűnmegelőzési Stratégiát** is kidolgozott és fogadott el, amely – természetesen – a tagállami bűnmegelőzési politikák alapját adja. Ezt fejleszti tovább, illetve a jó gyakorlatok, sikeres megoldások megismerését segíti elő a 2001-ben kialakított **Európai Bűnmegelőzési Hálózat**, amely prioritásként tekint a fiatalkori, a kábítószer- vagy a városi bűnözéssel kapcsolatos kérdésekre.

Büntetőpolitika és bűnmegelőzési politika

A büntetőpolitika és a bűnmegelőzési politika egymáshoz való viszonya meghatározó, és az elmúlt évtizedekben hazánkban is jelentős változáson ment keresztül. Míg az 1989/1990-es társadalmi, gazdasági, politikai fordulat megelőző időszakban alapvetően a rendőrség és a büntető-igazságszolgáltatás feladata volt a bűnözéssel szembeni fellépés, a rendszerváltást követően a kép lassacskán átalakult. 2003-ban fogadta el a magyar országgyűlés a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiáját, amely a társadalmi bűnmegelőzés hosszú távú céljait határozta meg, mozgósítva az állami és társadalmi intézmények egész sorát. Ez azzal járt együtt, hogy a büntető-igazságszolgáltatás súlya a bűnmegelőzés eszközrendszerén belül csökkent, s elsősorban a társadalomra különösen veszélyes elkövetők (pl.: erőszakos elkövetők, karrierbűnözők, bűnisméltók) kapcsán jutott jelentős szerephez. A jelenlegi kriminálpolitika deklarálta a szigorítás irányába mutat. Ez részben azt is eredményezte, hogy a 2013 nyarán elkészült új **Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia** a bűnmegelőzési feladatok fő letéteményesévé elsősorban újra a rendőrséget, illetve a büntető-igazságszolgáltatást emelte.

3.1 Bűnmegelőzési politika – bűnmegelőzés

A **bűnmegelőzési politika megállapítja a bűnmegelőzés alkalmazandó eszközeit és formáit**. Így mindazon állami vagy állampolgári tevékenységi köröket és feladatokat, illetve azok végrehajtási formáit, amelyek alkalmasak egy vagy több bűncselekmény bekövetkezésének megakadályozására. Ennek során a bűnmegelőzési politika erőteljesen támaszkodhat a szociálpolitika adta lehetőségekre is.

A **bűnmegelőzés** – legtágabb értelemben – **mindazon intézkedések összessége, amelyek célja a bűnözés csökkentése, akár a bűncselekményt elősegítő, végrehajtását megkönnyítő vagy lehetővé tévő körülményeket megszüntetésén, akár az emberek befolyásolásán keresztül**.

A bűnmegelőzés jelentése **nemzetközi szinten**¹³: *minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést előidéző okok hatásának mérséklésével, vagy a sértetté válás megelőzésével.*

10 NAGY F.: Kriminálpolitikai gondolatok magyar és nemzetközi megközelítéssel. In: CSEMÁNÉ VÁRADI E. (szerk.): VI. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés – Konceptiók és megvalósulásuk a rendszerváltás utáni kriminálpolitikában. Magyar Kriminológiai Társaság, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2009. 40. o.

11 Lásd erről részletesebben: FARKAS Á.: Kriminálpolitikák egy globalizált világban avagy kriminálpolitikák vándorúton. In: VIG D. (szerk.): Globalizáció kihívásai – kriminálpolitikai válaszok. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010. 41. o.

12 Így például: United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency. United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty. United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures. Guidelines for the prevention and control of organized crime.

13 2001/427/JHA: Council Decision of 28 May 2001 setting up a European crime prevention network Official Journal L 153, 08/06/2001 P. 0001 – 0003

3.2 Jellemzői

A bűnmegelőzést tehát – figyelemmel az uniós direktívákra – a **három pillér elve** határozza meg. Azaz a bűnmegelőzési politikának egyszerre kell elkövető-, áldozat- és szituációközpontú eszközöket alkalmaznia. Ez eredményességének záloga.

Ugyanakkor e célok elérésére rövid, közép és hosszú távú programokkal párhuzamosan kell törekednie. Mindez megalapozza a bűnmegelőzési politika másik fontos jellemzőjét: a **komplexitást**.

Ezzel együtt a modern bűnmegelőzési politikát egyre inkább a **partnerség** elve jellemzi. A XX. században ugyanis az államok eljutottak annak felismeréséig, hogy nem tudnak egyedül fellépni a bűnözéssel szemben. E tevékenységbe be kell vonni az állampolgárokat, a civil és társadalmi szervezeteket, az önkormányzatokat illetve az üzleti szférát is. Azaz **az állam lemondott a bűnözésért viselt kizárólagos felelősségéről**, ezzel párhuzamosan jogosítványokat is telepített új partnerei felé. Így – bár meghatározott keretek között –, de például egy település vezetése korlátozhatja az ott lakók szabad mozgáshoz való jogát, amikor a kiskorúakra vonatkozóan kijárási tilalmat rendel el; egy adott szervezet az alapvető személyiségi jogokat, amikor kamerákkal képfelvételeket készít az ott közlekedőkről; vagy az állampolgár az élethez, testi épséghez fűződő, legerősebben védendő jogot, amikor a hozzá éjszaka betörővel szemben jogosulttá válik akár annak életét kioltva is fellépni.

3.3 A bűnmegelőzési politika megvalósulásának lehetőségei, csoportosítása

A bűnmegelőzési politika által kijelölt keretek között a bűnmegelőzés gyakorlati megvalósulása többféle szempontból¹⁴ is elemezhető és csoportosítható. Így:

- a bűnmegelőzés területeinek szétválasztásával (elsődleges, másodlagos vagy harmadlagos bűnmegelőzés);
- eszközei jellegét figyelembe véve (jogi – elsősorban büntetőjogi –, társadalmi eszközök);
- az alkalmazott módszerek hatása alapján (szociális, szituatív és hagyományos);
- a megcélzott elkövetői körre tekintettel (általános vagy egyéni);
- a felölelt terület jellegéből kiindulva (kommunális, országos és nemzetközi jellegű).

Az **elsődleges bűnmegelőzés** egy olyan bűnmegelőzési stratégiát jelent, amely – jellegéből adódóan – valamennyi állampolgárra igyekszik hatni, s ehhez az eszközök széles körét – kulturális, szociális és gazdasági eszközöket – vesz igénybe. Elsősorban a bűncselekményt megelőző időszakot célozza meg, és annak jobbá tételén keresztül kívánja megakadályozni jogsértő magatartások tanúsítását. A **másodlagos bűnmegelőzés** ennél szűkebb körben gondolkodik, hiszen nem kíván mindenkit elérni, hanem csak azokat a potenciális elkövetőket, akik a bűnözésre, mint lehetséges és elfogadható probléma-megoldási módra tekintenek. Az igénybe-veendő eszközök köre is szűkül, közelebb kerülve a büntető-igazságszolgáltatáshoz. A beavatkozás fő területét azonban még mindig a rizikófaktorok illetve a veszélyeztető tényezők felderítése és kiiktatása, illetve negatív hatásaik enyhítése jelenti. A **harmadlagos bűnmegelőzés** már szorosan kapcsolódik a büntetőjogi, büntetőeljárás jogi, rendőri, rendészeti intézkedésekhez és tevékenységekhez. A bűnmegelőzés e szintjén a cél nem minden lehetséges elkövető visszatartása, hanem a bűncselekményt már megvalósított személyi kör visszaesésének megakadályozása.

A bűnmegelőzés eszközei szerinti csoportosítás során a **jogi eszközök** körébe valamennyi olyan jogszabályt (törvényt, de például rendeletet vagy utasítást is) belesorolhatunk, amelyek kapcsolódnak a bűnmegelőzéshez; azaz nem pusztán a büntető-igazságszolgáltatást szabályozó joganyagot értjük ez alatt. (Nagy jelentősége van például azoknak a közigazgatási normáknak, amelyek az egyes közigazgatási szervek bűnmegelőzési feladatait és azok végrehajtásához szükséges lépéseit koordinálják.) A bűnmegelőzés **társadalmi eszközei** pedig nagyon tágan értelmezendők; e körbe valamennyi olyan intézmény és tevékenység besorolható, amelynek a bűnmegelőzés szempontjából szerepe lehet (pl.: oktatási intézmények vagy a megfelelő lakhatási körülmények, közvilágítás stb.).

Míg a **szociális bűnmegelőzés** körében akár az egyénre, akár az őt körülvevő közvetlen környezetre hathatunk (például lakhatásának támogatásával szűkebb környezetének megváltoztatása), addig a **szituatív bűnmegelőzés** a bűnalkalmak kialakulását akadályozza, illetve azok számát csökkenti (például polgárőr-egyesület életre hívása a településen).

A területi felosztás szerint a bűnmegelőzés lehet **kommunális**, országos és nemzetközi. Előbbi abból indul ki, hogy a bűnözésre, mint helyi problémára, a legmegfelelőbb választ az adott szűkebb környezet tudja adni, amely

14 CSEMÁNÉ VÁRADI E. (szerk.): Bevezetés a büntetőtudományokba. Bíbor kiadó, Miskolc, 2007. alapján

képes felismeri, illetve felkutatni az elkövetéshez vezető okokat és körülményeket. A helyi szinten koordinált preventív tevékenység – bár kötődik az országos szinthez, azonban – a helyi igényeknek megfelelően és körülményektől függően jelentős mértékben el is térhet attól (például figyelemmel az adott terület sajátos szociális összetételére). A bűnmegelőzés **országos** szintjén átfogó bűnmegelőzési stratégiák kidolgozására kerül sor. A XXI. századra, részben az Unió megerősödésének hatásaként a **nemzetközi bűnmegelőzés** jelentősége felértékelődött, különös figyelemmel a határokon átnyúló bűnözésre (pl.: kábítószer-kereskedelem, ember- és szervkereskedelem), illetve az elkövetők nemzetközivé válására.

A megcélzott személyi kört tekintve a **lakosságot érintő bűnmegelőzés** olyan általános célokat tűz maga elé, mint a lakosság jogtudatának fejlesztése, vagy az igazságszolgáltatási szervekbe illetve egyéb állami intézményekbe vetett bizalom erősítése. Az **elkövetőre irányuló bűnmegelőzés** elsősorban olyan állami büntető-igazságszolgáltatási reakciókat tesz szükségessé, amelyek alkalmasak az elkövető eredményesebb visszatartására. Az **áldozatokra irányuló megelőzés** célja természetesen elsősorban az áldozati szituáció, az áldozattá válás lehetőségeinek csökkentése, amely részben megvalósulhat az ellenőrző funkciót ellátó személyek (pl.: rendőrök) számának növelésével vagy a potenciális áldozatok cselekvéseinek tudatosabbá tételével (pl.: kerülendő éjszaka a parkba egyedül kimenni).

Természetesen a bűnmegelőzés célcsoportjai lehetnek olyan *hivatalos szervek* is – például önkormányzatok, egyéb intézmények –, amelyek döntési pozícióban vannak. Meggyőzésükkel még eredményesebbé tehető a megelőzés.

3.4 A bűnmegelőzés aktuális irányai

A XX. századra – figyelemmel a korábbi csoportosításra – a bűnmegelőzés négy eltérő irány¹⁵ jelent meg. Ezen márkánsan eltérő megoldások alapját a bűnözésről, annak okáról vallott nézetek különbözősége adja.

- „büntető-igazságszolgáltatáson keresztül történő bűnmegelőzés”

A bűnmegelőzés ezen irányánál a hangsúly a büntetőjogi szankciók alkalmazásán és a bűnüldözésen van. Alkalmazói szerint a bűnözéssel szembeni fellépés legfontosabb színtere a büntető-igazságszolgáltatás, annak a bűnözésre gyakorolt megelőző hatásával szorítható vissza a normasértő viselkedés. Ebből adódóan elsősorban a bűnmegelőzés harmadlagos szintjén alkalmazható, azaz a már bűncselekményt elkövetett személyekkel szemben, a megvalósult múltbeli deliktumra koncentrálna. (Ez akkor is igaz, ha a büntető-igazságszolgáltatás szigorúsága a társadalom egészére, illetve a potenciális elkövetőkre is hathat.) A gyakorlatban ide sorolhatóak például a fogvatartottakkal kapcsolatos programok, a büntetés-végrehajtáson belüli képzésük csakúgy, mint a feltételes elítélés melletti tréningeken való részvétel. (A büntető-igazságszolgáltatás hatékonyságát célzó intézkedések azonban már kilépnek a harmadlagos megelőzés szintjéről.)

- „kockázatközpontú megelőzés”

A kockázatközpontú megelőzést követők nem kívánják megvárni a bűnelkövetés megtörténtét, hanem az azt kiváltó, befolyásoló tényezőkkel szemben lépnek fel. Így egy korábbi szakaszban – elsősorban a potenciális elkövetői körre koncentrálna – az egyéni életút, a személyiség kialakulásának pozitív irányú befolyásolására törekednek, a bűnelkövetéshez vezető kockázati tényezők azonosítása és kiiktatása által. Ennek megfelelően ez az irány a bűnmegelőzés másodlagos szintjéhez tartozik. A gyakorlatban ide sorolandók mindazok a programok, melyek például a magas rizikófaktorú környezetből érkező gyerekekkel való kiemelt foglalkozást, iskolára történő felkészítésüket, számukra szabadidős-programok vagy éjszakai ping-pong-bajnokságok szervezését célozzák. (Ugyanakkor egy eredményes gyermekvédelmi vagy családát támogató intézményrendszer biztosítása már ezt a bűnmegelőzési irányt is az elsődleges szintre emeli, az intézmények működésének az állampolgárok széles körére történő kihatása révén.)

- „közösségi megelőzés”

A közösségi megelőzés során annak megvalósítói nem a már bünt elkövetett vagy potenciálisan arra eséllyel bíró egyénre, hanem az őt körülvevő közösségre fókuszálnak, mondván: a legközvetlenebbül, a legnagyobb hatással és a

15 Tonry és Farrington csoportosítását hivatkozva: BOORBÍRÓ A.: Bűnmegelőzés. In: BOORBÍRÓ A. – KEREZSI K.: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. IRM, Budapest, 2009. 115-116. o.

helyi problémákat – illetve konkrét megoldásaikat – ismerve leginkább ők képesek ezt megtenni. Ezért a cél a közösségek tevékenységének támogatása bennük rejlő kompetenciák megtalálása, erejének fokozása által. A gyakorlatban ezek a programok elsősorban a másodlagos megelőzés területéhez kapcsolódnak, legyen szó a közösségi intézmények fejlesztéséről, klubok, sportegyesületek létrehozásáról, vagy épp a szomszédfigyelő mozgalmak szervezéséről. Mind a kockázatközpontú, mind a közösségi megelőzést ötvözik azok a megoldások – például a „Legyetek jók, ha tudtok!” komplex bűnmegelőzési modellprogram¹⁶ kortárssegítő alprogramja –, amelyek az adott kisközösség rejtett tartalékait bevonva képesek a korai beavatkozásra.

- „szituációs és áldozatközpontú megelőzés”

A szituációs és áldozatközpontú bűnmegelőzési irány képviselői az elkövető helyett az áldozatra, illetve azokra a helyzetekre koncentrálnak, amelyekben a bűnelkövetésre a leginkább sor szokott kerülni, így kívánva megakadályozni annak megvalósulását. Az áldozatközpontú megelőzés körébe tartozó megoldások a már áldozattá vált személyek megsegítését, az újabb viktimizálódás elkerülését, a potenciális áldozati kör megerősítését célozzák. A szituációs megelőzés a veszélyhelyzet közvetlen elhárítására, illetve azoknak a képességeknek és tudásoknak az átadására törekszik, amelyek az önvédelmi képességet alakítják ki akár az egyénben, akár az adott közösségekben.

Jó gyakorlatok

Noha a kriminálpolitikai irányok eltérő megoldásokat ajánlanak, nincs akadálya azonban ezek komplex alkalmazásának egy-egy nagy programon belül. Erre jó példa lehet a 2010-2012 között hazánkban zajló „Tett program az áldozatokért és a tettesekért” (TÁMOP 5.6.2. projekt),¹⁷ amely **hazai jó gyakorlatnak** tekinthető.

A büntető-igazságszolgáltatáson keresztül történő bűnmegelőzést célozta részben a reintegrációs alprojekt, amely az elítélteknek a büntetés végrehajtása során szakmaszerző képzéseket, konfliktuskezelő tréningeket, csoportfoglalkozásokat, a társadalomba való visszatéréshez támogatókat (pl.: a családi döntéshozó konferenciákon konkrét tevékenységgel, határidővel és felelős rokonnal megjelölt életterv), fogadó munkahelyeket és az adott elkövetővel foglalkozó reintegrációs tanácsadókat biztosított. Megvalósításának eredményessége alapozta meg e módszerek hazai büntetés-végrehajtási intézetek széles körére történő kiterjesztését (TÁMOP 5.6.3.).

A kockázatközpontú megelőzés egyik konkrét formája a korai beavatkozást célozza. A feladat a veszélyeztetett gyermekek beazonosításán túl a gyermekekkel, fiatalkorúakkal kapcsolatba kerülő szakemberek megfelelő felkészítése. A Tett-program képzési alprojektje keretében 4 típusú képzési programban több mint 800 gyakorló szakember – a civil szférától az állami intézményekig – kaphatott bűnmegelőzési, konfliktuskezelési és témaspecifikus ismereteket, illetve gyakorlatot. Mind az előző, mind ezen megelőzési modellhez sorolható a Tett-program Zöld Ház Foglalkoztatójának gazdag és intenzív szakmai tevékenysége, amely kiterjed az élménypedagógiától az erőszak-minimalizáló foglalkozásig, az éjszakai bajnokságoktól az outdoor-tréningekig.

A közösség erejére támaszkodva, a települések megbúvó képességeinek erősítését is szolgálta a több száz önkéntes munkája, akik szóróanyagokkal, információ-átadással is erősítették a helyiek aktivitásra való hajlandóságát. Ezt fokozta a reintegrációs alprojekt közérdekű munka-büntetés letöltését biztosító eleme, amelyet az adott – az elkövetők által „megsértett” – közösség számára fontos helyeken (pl.: Vadaspark) és feladatokkal (pl.: épület-felújítás) teljesítettek, átalakítva ezzel az adott közösség elkövetőkkel szembeni előítéleteit, be-/visszafogadással kapcsolatos attitűdjét. Sőt, ezek a közösség összetartó erejére, a saját lehetőségeikbe vetett bizalomra is pozitívan hatottak (pl.: Kistokaj sikerei).

Kiemelkedő elmozdulást ért el a Tett-program az áldozatsegítés terén is, amely már a szituációs és áldozatközpontú megelőzéshez sorolható. A nap 24 órájában hívható tanácsadó, támogató telefon a potenciális áldozatoknak is, míg a lakáshoz kimenő áldozatsegítő önkéntesek, a pszichológiai szaksegítség vagy az igazságügyi szolgálatok anyagiakban is megjelenő áldozatsegítő szolgáltatásai a már áldozattá vált személyeknek nyújtottak komoly segítséget, lelki és pszichés problémáikat is enyhítve.

16 A programról részletesebben ír: CSEMÁNÉ VÁRADI E. – JUHÁSNÉ KOÓS E.: Egy jó gyakorlat Magyarországról. A „Legyetek jók, ha tudtok!” komplex bűnmegelőzési modellprojekt. In: CSEMÁNÉ VÁRADI E. – JACsó J. (szerk.): Kultúraérzékeny konfliktusok és kezelésük – technikák és jó gyakorlatok. ME ÁJK AKIK, Miskolc, 2013.

17 A program eredményeiről és folytatásáról tájékoztat többek között: <http://www.tettprogram.hu/archivum> (2013.09.30.)

3.5 A bűnözés

A bűnmegelőzés konkrét megvalósulási formáját tehát elsősorban a kriminálpolitika alakítóinak bűnözésről alkotott felfogása határozza meg. A bűnözéssel, annak törvényszerűségeivel, okaival és megelőzési lehetőségeivel a **kriminológia** tudománya foglalkozik.

Fogalma

A kriminológia számára a **bűnözés egy történelmileg meghatározott társadalmi tömegjelenség, amely adott helyen és időben elkövetett bűncselekmények és elkövetők összessége**. A bűnmegelőzés, és így a kriminálpolitika szempontjából meghatározóak azok a magatartások és elkövetők is, amelyek nem tartoznának e szűken vett fogalmi körbe, megjelenésük azonban előrevetíti egy bűncselekmény jövőbeni elkövetésének lehetőségét. Így önmagában az iskolakerülést, csavargást nem tilalmazza a Büntető törvénykönyv, azonban a kutatások alapján nem vitathatóan komoly rizikótényezőként jelenhet meg a későbbi elkövetővé (illetve áldozattá) válás kapcsán.

A bűnözés egyben **deviáns magatartás** is. Deviánsnak azokat **az adott társadalom működése és fennmaradása szempontjából káros viselkedés-formákat** tekintjük, amelyek **eltérnek az adott társadalom általánosan elfogadott normáitól** és **előfordulásuk viszonylag csekély**. A társadalmi normákkal való nyílt szembehelyezkedést jelentő bűnözés, mint a legveszélyesebb deviáns magatartástípus mellett a kriminológiai szakirodalom ide sorolja az öngyilkosságot, a kábítószer-fogyasztást, a mértéktelen alkoholfogyasztást és egyéb mentális, de nem szervi eredetű betegségeket. A bűnmegelőzésnek erre a körre is ki kell terjednie, hiszen számtalan kutatás igazolja, hogyan függ össze például az alkoholfogyasztás és a bűnözés.

A bűnözés okai

Bár a bűnelkövetés kapcsán fellelhetőek tipikus okok és körülmények, azonban nincs két teljesen egyforma bűncselekmény, ahogyan nincs két teljesen egyforma élettörténet sem. Ahhoz, hogy a bűnözés ténylegesen megelőzhető legyen, fel kell deríteni az elkövetőhöz, a sértetthez és a szituációhoz tartozó közeli és távoli okokat.

A kriminológia feladata annak feltárása, hogy melyek azok a leggyakoribb okok vagy körülmények, amelyek egy jogsértő magatartáshoz vezethetnek. S noha kutatások, empirikus vizsgálatok sokasága zajlott le az 1800-as évek óta, nem létezik egy mindenre kiterjedő és mindenki által elfogadott magyarázó elmélet.

Sőt, a bűnözés miértjére adott válaszok alapvetően két nagy csoportba sorolhatók:

- Kriminológusok egy része a **biológiai, genetikai, pszichológiai tényezők** hatását látja igazolni. Képviselőik szerint a deviáns magatartások alapvetően az **egyénben keresendő** hibákra, problémákra, örökletes tulajdonságokra vezethetők vissza.
- Ezzel szemben a szakemberek másik csoportja az elkövetők szociológiai, szociálpszichológiai determináltsága mellett áll ki, az **egyénen kívüli** okok, így **a társadalom, a gazdaság, a család vagy a mikrokönyezet, szubkultúra** szerepét hangsúlyozva.

1. *Mit jelent a bűnmegelőzési politika?*

.....

.....

.....

.....

.....

2. *Mit jelent a bűnmegelőzés fogalma?*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. *Melyek a bűnmegelőzés jellemzői?*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. *Mi a különbség a bűnmegelőzés egyes szintjei között?*

.....

.....

.....

.....

.....

5. Az alkalmazandó eszköz jellege alapján a bűnmegelőzés milyen két típusa ismert?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Melyek a bűnmegelőzés aktuális irányai?

.....

.....

.....

.....

.....

7. Mit jelent a bűnözés és a deviáns magatartások fogalma?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. A bűnözést magyarázó elméletek miben látják a bűnözés fő okait?

.....

.....

.....

.....

.....

4. BÜNTETŐPOLITIKA

A bűnözéssel szembeni fellépés során az állampolgárok életébe való legerőteljesebb beavatkozást felölölő eszközök a büntetőjog, a büntetőeljárás jog és a büntetés-végrehajtási jog által szabályozottak. A társadalom védelme érdekében büntetendőnek nyilvánított magatartást megvalósító személlyel szemben a büntetőeljárás lefolytatásának biztosítása céljából akár szabadságkorlátozó intézkedések is alkalmazhatóak, a büntető bíróság által kiszabott ítélet végrehajtása pedig az állam teljes hatalmával és eszközrendszerével kikényszeríthető.

Ezért jelentősen meghatározó, hogy milyen egy ország uralkodó büntetőpolitikája, s milyen garanciákat sorakoztat fel.

4.1 Fogalma

A **büntetőpolitika** – ahogy azt korábban meghatároztuk – a **büntető-igazságszolgáltatási rendszer kialakításával, működtetésével kapcsolatos elvek összessége**. Így a büntetőpolitika határozza meg többek között azt, hogy milyen cselekményeket tilalmazzon a büntető törvénykönyv; milyen szankciókkal (büntetésekkel, intézkedésekkel) lehessen sújtani az elkövetőt; engedjen-e lehetőséget az elterelésre a büntetőeljárás, illetve milyen büntetés-végrehajtási részek működjenek az adott országban.

Európában a büntetőpolitikák különbözősége mellett is igaz, hogy az államok többségében az ún. **kettős nyomtávú büntetőpolitika** a meghatározó. Ez különbséget tesz az elkövetők két csoportja között társadalomra veszélyességük alapján, és ennek megfelelően markánsan eltérő választ ad bűnelkövetésük esetére:

- az elsőbűntényes és/vagy kisebb súlyú cselekményeket, elsősorban vagyoni elleni támadásokat megvalósító személyek társadalomra veszélyessége is csekélyebbnek értékelt; ezért velük szemben olyan, az egyéniesítésnek nagyobb lehetőséget biztosító megoldások preferáltak, amelyek kiemelik őket a büntetőeljárás hagyományos folyamatából, s aktívabb bevonásukkal, felelősségvállalásuk erősítésével támogatják társadalomba való visszavezetésüket. Ezt a célt szolgálja az elterelés (pl.: hazánkban a vádemelés elhalasztása) vagy a mediáció (nálunk a büntetőeljárásban alkalmazott közvetítői eljárás).
- a társadalmat kiemelten veszélyeztető cselekmények, így különösen a személy elleni erőszakos magatartások megvalósítói, az intenzív- vagy karrierelkövetők társadalomra veszélyessége azonban fokozott. Velük szemben a törvény teljes szigorával sújt le, szankcióként szabadságvesztést alkalmazva. A szabadságvesztés időtartamának emelése, az többszörös illetve az erőszakos többszörös visszaesőkkel szembeni rendelkezések vagy a „három csapás”-elve (pl.: Szlovákia) a megelőzést e személyek társadalomból való kiemelésével (is) szolgálják.

4.2 A büntetőpolitika megvalósulása – a büntető-igazságszolgáltatás

„Az állami kriminálpolitika a büntető igazságszolgáltatási rendszer, valamint a büntető igazságszolgáltatáson kívüli, de ahhoz szorosan kötődő szervezetek működésén keresztül valósul meg.”¹⁸ Ebből következik, hogy kriminálpolitika a büntetőeljárással kapcsolatos jogalkotásra és jogalkalmazásra vonatkozó elemeket is tartalmaz, amelyek az utóbbi évtizedekben – részben már a rendszerváltás előtti években is – a következő törekvésekben, elvárásokban jelentkeztek:

- az eljárás szereplőit megillető emberi, alapvető állampolgári jogok maximális biztosítása, a szükséges garanciák kidolgozása;
- az igazságszolgáltatás időszerűségének biztosítása érdekében az eljárás egyszerűsítése, gyorsítása;
- a bűnözés súlyosabb formáival (szervezett bűnözés, terrorizmus stb.) szembeni küzdelem hatékonyságának garantálása (akár az alapvető terhelti jogok korlátozása árán, különleges nyomozási eszközök alkalmazásával is);
- a hagyományos büntető-igazságszolgáltatási modelltől eltérő megoldások bevezetése.¹⁹

18 LIGETI K.: Kriminálpolitika. In: BORBÍRÓ A. – KEREZSI K. (szerk.): A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve. I. IRM, Budapest, 2009. 66. o.

19 Hasonlóan fogalmazza meg a változások irányát FARKAS Ákos, amikor a büntetőeljárás három fő tendenciáját különbözteti meg: „Az egyik a humanizáció, az emberi jogok fokozott figyelembe vétele, a másik a represszív vonulat, a harmadik tendencia a konszenzuális elemek megjelenése és erősödése.” FARKAS Á. – RÓTH E.: A büntetőeljárás. CompLex Kiadó, Budapest, 2012. 57. o.

A hazai kriminálpolitikára hatással vannak a nemzetközi szervezetek keretében megfogalmazott elvárások is: teljesítenünk kell az ENSZ, az Európa Tanács ajánlásaiban, határozataiban és az Európai Unió elsődleges és másodlagos jogforrásaiban foglaltakat.

A büntetőeljárásban a kriminálpolitika a rendszerváltás előtt az Elnöki Tanács által elfogadott jogpolitikai irányelvekben öltött testet. (Utoljára az Elnöki Tanács 20/1986. határozata a jogalkalmazás jogpolitikai elveiről tartalmazott az igazságszolgáltatással kapcsolatos elveket, feladatokat.) A rendszerváltást követően „Az Országos Kriminológiai Intézetben 1993-ban elkészült a bűnmegelőzés és a kriminálpolitika átfogó elmélet programja. Ez a munkaanyag a kriminálpolitikát a bűnüldöző és az igazságszolgáltatási szerveknek a már elkövetett bűncselekményekre adott válaszreakciói foglalatoként határozta meg.”²⁰

Napjainkban a kriminálpolitika, a büntető igazságszolgáltatás működésével kapcsolatos (alapvető) elvek és feladatok a kormányok programjában és a jogalkotással kapcsolatos kormányhatározatokban jelennek meg.

A kriminálpolitika büntetőeljárásról szóló törekvéseire is igaz azonban Korinek László megállapítása, miszerint „... a magyar büntetőpolitikai fejlődésre inkább az ingamozgás, mintsem az egyenes vonalú, egyenletes fejlődés jellemző.”²¹

A büntetőeljárásról átható trendek közül a következőkben az **eljárás egyszerűsítését, gyorsítását, az ügyek differenciált elbírálásának** lehetőségét szolgáló megoldások és a **sértett szerepének növekedését** jelző egyes jogintézmények bemutatására kerül sor.

4.3 Az eljárás egyszerűsítését, gyorsítását szolgáló megoldások

A büntetőeljárásban a nyomozó hatóságok feladata a bűncselekmény felderítése, a bizonyítékok összegyűjtése, továbbá a vádhatóság tájékoztatása annak érdekében, hogy utóbbi a vádemelés megalapozottságáról döntést hozhasson.

Amennyiben a vádemelés feltételei fennállnak, akkor sem kötelessége az ügyésznek minden ügyben vádat emelnie. Elsősorban a csekélyebb súlyú bűncselekmények esetén lehetősége van arra, hogy a terhelt személyére is tekintettel más megoldást válasszon. Ezt, a **bíróági eljárásról vezető útról való elterelést nevezük diverziónak, az ügyészi mérlegelés alapján választást lehetővé tevő jogkört pedig diszkrecionális jogkörnek.** Így az ügyész

- a vádemelést részben mellőzheti,
- a vádemelést elhalaszthatja,
- az eljárást megszüntetheti és megrovást alkalmazhat vagy
- az ügyet közvetítői eljárásra utalhatja.

Anélkül, hogy az egyes ügyészi döntések feltételeire és következményeire vonatkozó részletes eljárási szabályokat ismertetnénk, a felsorolt jogintézmények lényegét a következők szerint foglalható össze:

A **vádemelés részbeni mellőzését** akkor teszi lehetővé a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.), ha több bűncselekmény miatt folytat az eljárás és a **vád tárgyává tett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett egy csekélyebb súlyú bűncselekménynek a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége.**

A **vádemelés elhalasztására** akkor kerülhet sor, ha a **bűncselekmény háromévi – különös méltánylást érdemlő esetben ötévi – szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő.** Az ügyész a döntés meghozatala során a bűncselekmény súlyát és a **rendkívüli enyhítő körülményeket** mérlegeli, s azt, hogy **az intézkedés a gyanúsított jövőbeni magatartásában mutatkozó kedvező hatása feltételezhető-e.** Speciális szabályok vonatkoznak a kábítószer-élvező terheltre²² és a tartási kötelezettség elmulasztására, valamint a fiatalok terheltekre. A vádemelés elhalasztásához kapcsolódóan az ügyész **magatartási szabályokat** állapíthat meg vagy **kötelezettségeket** írhat elő. (Ha a vádemelés elhalasztására a különös méltánylást érdemlő esetben, ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt kerül sor, kötelező a magatartási szabály előírása.) A magatartási szabályokat a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 71. § (2) bekezdése, az előírható kötelezettségeket a Be. 225. § (2) bekezdése tartalmazza. Egyik felsorolás sem taxatív jellegű, az ügyész más magatartási szabályokat is megállapíthat, vagy más kötelezettséget is előírhat, valamint lehetőség van együttesen több magatartási szabály és/vagy kötelezettség előírására is.

20 FINSZTER G.: A bűnmegelőzés hivatalai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. II. kötet, 2003 Tanulmányok a „Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben” című konferenciáról. 62. o. <http://www.peschor.hu/periodika/2003/finszter.pdf> (2013.09.23.)

21 KORINEK L.: A büntetőpolitikai irányelvei Magyarországon. Belügyi Szemle. 2003. 11-12. szám 69. o.

22 A Be. rendelkezései utalnak a Btk. 180. § (1) bekezdésében foglalt feltételekre, ezek fennállása esetén halasztható el a vádemelés. Eszerint „Nem büntethető, aki csekély mennyiségű kábítószer saját használatra természet, előállít, megszerz vagy tart, illetve aki kábítószer fogyaszt, ha a bűncselekmény elkövetését beismeri, és az elsőfokú ítélet meghozataláig okirattal igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt.”

A kötelezettségek közül több a sértett által elszenvedett sérelmek, az őt ért hátrányok kompenzálására szolgál. Például: előírható, hogy a terhelt részben vagy egészben térítse meg a sértettnek a bűncselekménnyel okozott kárt, vagy más módon gondoskodjék a sértettnek adandó jóvátételről.

A vádemelés elhalasztása esetén az ügy további sorsa attól függ, milyen magatartást tanúsított a terhelt az elhalasztás – alapesetben egytől két évig terjedő időre szóló – időtartama alatt.

Az **eljárás megszüntetését és ezzel egyidejűleg megrovás alkalmazását** a Be. akkor teszi lehetővé, **ha a gyanúsított cselekménye már nem veszélyes, vagy oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen.** [Be. 191. § (1) bek. j) pont].

A **közvetítői eljárásra utalás** az ügyész választási lehetőségei közül a legújabb, 2007. január 1. napjától alkalmazható. A Be. 221/A. § (1) bekezdése sorolja fel azokat a bűncselekményeket, amelyek esetén sor kerülhet közvetítői eljárásra. Ezek a következők:

- az élet, testi épség és az egészség elleni (Btk. XV. Fejezet),
- az emberi szabadság elleni (Btk. XVIII. Fejezet),
- az emberi méltóság és az egyes alapvető jogok elleni (Btk. XXI. Fejezet),
- a közlekedési (Btk. XXII. Fejezet),
- a vagyon elleni (Btk. XXXVI. Fejezet), illetve
- a szellemi tulajdonjog elleni (Btk. XXXVII. Fejezet),

ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmények. A közvetítői eljárásra az ügyész hivatalból nem utalhatja az ügyet, csak a gyanúsított vagy a sértett indítványára, illetve önkéntes hozzájárulásukkal. Többek között feltétele ezen megoldás alkalmazásának, hogy a gyanúsított a vádemelésig beismerő vallomást tegyen, vállalja, és képes legyen a bűncselekménnyel okozott sérelmet a sértett által elfogadott módon és mértékben jóvátenni. A közvetítői eljárás részletes szabályait nem a Be., hanem külön jogszabály²³ tartalmazza. A közvetítői eljárás bevezetése szorosan összefügg a sértett megnövekedett szerepével, hiszen alkalmazására csak a sértett (és a terhelt) beleegyezése esetén, esetleg kifejezett kezdeményezése eredményeként kerülhet sor. Hazánkban e megoldás bevezetése az **Európai Unió Tanácsának a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló 2001/220/IB kerethatározatában** megfogalmazott követelmények teljesítése érdekében került sor.²⁴

A csekélyebb súlyú bűncselekmények miatt folyó eljárások elterelése a bírói útról az eljárás egyszerűsítését, gyorsítását szolgálja. Ez a célkitűzés az Európa Tanács több ajánlásában is szerepel, kiemelendő e körben a **büntetőeljárás egyszerűsítéséről szóló R(87)18 számú Ajánlás**, amely az opportunitás elvén alapuló diszkrecionális vádelv alkalmazásán túl a kisebb jelentőségű ügyekben alkalmazható egyszerűsített eljárásra (büntetőparancs) és a hagyományos bírósági eljárás egyszerűsítésére is tartalmaz javaslatokat.

Hazánkban a kormány kriminálpolitikai törekvései egybecsengenek ezekkel a javaslatokkal, ami a **bíróság elé állítás, a lemondás a tárgyalásról és a tárgyalás mellőzése** elnevezésű ún. külön eljárások minél szélesebb körű alkalmazásának szorgalmazásával, a jogszabályi feltételek által lehatárolt kör folyamatos bővítésével, valamint a „hagyományos” tárgyalás esetében a **vádolt távollétének tolerálásával** nyer teret. Ugyanakkor a legfőbb ügyész utasításban szorgalmazza a vádemelés során az egyszerűsített eljárások előnyben részesítését, amikor „*A vádemelés módja*” címszó alatt a következőket írja elő: „*Az ügyész a vádemeléskor az általános szabályok szerinti bírósági eljárást csak akkor indítványozza, ha tárgyalás mellőzésének (Be. XXVII. Fejezet), bíróság elé állításnak (Be. XXIV. Fejezet), illetőleg az ügy nyilvános ülésen történő elbírálásának (Be. XXVI. Fejezet) nincs helye.*”²⁵

4.4 Differenciált elbírálás

A differenciált elbírálás másik pólusát a **különösen nagy súlyú ügyekben** folytatott eljárásokra irányadó eltérő szabályok jelentik. Az ENSZ, az Európa Tanács és az Európai Unió is kiemelten kezel bizonyos bűncselekmény típusokat egyrészt különösen jelentős társadalomra veszélyességük, másrészt az országhatárokat tiszteletben nem tartó jellegük miatt. Ezek – többek között – a **szervezett bűnözés** különféle formái, a **terrorizmus**, a **kábítószerrel összefüggő**

23 2006. évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről

24 A Kerethatározat 10. cikke „Közvetítés a büntetőeljárás során” címszó alatt a következőket tartalmazza:

„(1) Minden tagállam gondoskodik róla, hogy a büntetőügyekben való közvetítést elősegítse olyan bűncselekmények esetében, amelyeknél ezt megfelelőnek tartja.

(2) Minden tagállam biztosítja, hogy a sértett és az elkövető között az ilyen közvetítés útján elért megállapodást a büntetőeljárásban figyelembe lehessen venni.”

25 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás a védőalkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos ügyési feladatokról 66. §

bűncselekmények. A nemzetközivé váló bűnözés különösen fontossá teszi, hogy e bűncselekményekkel szembeni küzdelemben összehangoltan, közös normákat követve járjanak el a nemzetközi szervezetek tagállamainak hatóságai.

A nemzeti jogalkotás terén a jogalkotó által kiemelt társadalomra veszélyességűnek ítélt ügyekben speciális szabályok érvényesülnek, amelyek elsősorban az ilyen cselekmények hatékonyabb üldözését, a mielőbbi felelősségre vonást szolgálják, többek között az eljárás során kívüli lefolytatásán keresztül. Hazánkban ezt a Be.-be a 2011. évi LXXXIX. törvénnyel, 2011. július 3. napi hatállyal ún. külön eljárásként beiktatott **kiemelt jelentőségű ügyek elbírálási szabályai** az ott meghatározott bűncselekmények miatt folyó eljárásban biztosítják. Meg kell jegyeznünk, hogy a jogalkotó eredeti szándéka szerint a terhelti jogok jelentős korlátozása valósult volna meg ebben az eljárásban. A hatályba lépett rendelkezések jelentős részét azonban az Alkotmánybíróság 166/2011. (XII. 20.) határozatával 2011. XII. 21-től megsemmisítette.

4.5 A sértett szerepének változása

A sértett szerepének erősödését a közvetítői eljáráson és a vádemelés elhalasztásával egyidejűleg az ő érdekét szolgáló kötelezettségek, magatartási szabályok előírásán kívül, a hazai büntetőeljárás szabályok között a következők jelzik:

- a **pótmagánvádló**kénti fellépés lehetővé tétele;
- egyes határozatok, eljárási cselekmények kapcsán a hatóságok részére előírt **tájékoztatási kötelezettség**.

Pótmagánvádlóként a sértett akkor jogosult a vád képviselőjében fellépni, ha a nyomozó hatóság vagy az ügyész az eljárást lezáró, a Be. 53. § (1) bekezdésében felsorolt határozatot hozott. A nyomozás során és az ügyészi szakaszban további feltétel, hogy a sértett előbb panasszal éljen a határozatokkal szemben, s e panaszát az azt elbíráló ügyész (felettes ügyész) elutasítsa.

Annak érdekében, hogy a sértett jogait gyakorolhassa, követhesse az eljárás menetét, tájékoztatást kapjon a leglényegesebb, az ügy további sorsát meghatározó döntésekről, vele a Be. rendelkezéseiben előírt határozatokat akkor is közölni kell, ha jogorvoslattal velük szemben nem élhet, valamint értesíteni kell egyes eljárási cselekményekről. (Például értesíteni kell a vádemelésről, az ügydöntő határozatot vele is közölni kell stb.)

Az **Európa Tanács** szervei a kriminálpolitika aktuális irányainak megfelelően igyekeznek nemzetközi egyezményeket kidolgozni, ajánlásokkal, határozatokkal utat mutatni a tagállami jogalkotóknak és jogalkalmazóknak, tiszteletben tartva az Európai Emberi Jogi Egyezményben garantált alapjogok védelmét. A Miniszteri Bizottság 1996. szeptember 5-én fogadta el a **büntetőjog-politikáról az átalakulóban lévő Európában** című **R (96) 8. számú Ajánlást**.²⁶

Az **Európai Unió** kriminálpolitikai törekvései az ún. programokban (a tamperei, a hágai és a 2010 – 2014 közötti időszakra vonatkozó stockholmi program) és az azokhoz kapcsolódó akciótervekben fogalmazódnak meg. A kitűzött cél a kriminálpolitika más szintjein is tapasztalhatóan kettős: egyrészt a bűnözés súlyosabb, határokon átnyúló formái elleni összefogás, másrészt az eljárás szereplőinek (különösen a terhelt és a sértett/áldozat) jogainak biztosítása kap hangsúlyt.

²⁶ A bűnözés súlyos formái esetén is hangsúlyozva az emberi jogok tiszteletben tartását a következőkre hívja fel – többek között – a tagállamok figyelmét:

„I. A bűnözés elleni belső harcra vonatkozó intézkedések

a) Általános kérdések

1. A bűnözés elleni harc valamennyi intézkedésének meg kell felelnie a jog uralma és az emberi jogok tiszteletben tartása garantálása elsőrendűen fontos céljának alárendelt demokratikus államok alapelveinek.
2. Következésképpen, bármilyen súlyos legyen is a bűnözés szempontjából a társadalom helyzete, a leküzdésére szolgáló, a demokratikus értékeket, az emberi jogokat és a jog uralmát figyelmen kívül hagyó valamennyi intézkedés elfogadhatatlan.”

1. *Mi a büntetőpolitika fogalma?*

.....

.....

.....

.....

.....

2. *Mi a kettős nyomtávú büntetőpolitika lényege?*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. *Melyek a kriminálpolitika főbb irányai a büntetőeljárás terén?*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Milyen döntéseket hozhat az ügyész a vádemelési szakban?

.....

.....

.....

.....

.....

5. Milyen feltételek fennállása esetén kerülhet sor a vádemelés elhalasztására és az ügy közvetítői eljárásra utalására?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Mi jelzi a sértett szerepének erősödését a magyar büntetőeljárársban?

.....

.....

.....

.....

.....

7. Milyen nemzetközi szervezetek fogalmazznak meg kriminálpolitikai jellegű feladatokat, elvárásokat?

.....

.....

.....

.....

.....